

З ДНЕМ НЕЗАЛЕЖНОСТІ, УКРАЇНО!

Президент Світового конгресу українців (СКУ) Павло Грод під час візиту до Вільнюса на саміт НАТО відвідував інституції, зустрічався з політиками та українською громадою.

«Візит лідера СКУ, який представляє понад 20 мільйонів українців по всьому світу, мав на меті продемонструвати підтримку України в її прагненні стати повноправним членом НАТО та донести політичним лідерам і експертам держав-членів НАТО прагнення українців отримати дієві гарантії безпеки для України», – зауважили в Конгресі.

У перший день роботи саміту Павло Грод зустрівся з міністром оборони Королівства Швеція Полом Йонсоном. «Ми обговорили майбутнє шведсько-української системи безпеки та продовження підтримки Збройних сил України», – резюмував зустріч президент СКУ. Він також привітав Швецію з розблокуванням процесу її вступу до Північноатлантичного альянсу.

Про активні зусилля з міжнародної підтримки Збройних сил України, працю союзників задля спільної перемоги, актуальні потреби на фронті та майбутні великі можливості для українських військових Павло Грод поговорив з міністром оборони Великої Британії Беном Воллесом та міністром оборони України Олексієм Резніковим.

На полях Вільнюського саміту НАТО Павло Грод мав нагоду зустрітися з пані прем'єр-міністром Литви Інґрідою Шимоніте. Лідер СКУ висловив щире подяку пані прем'єрці за потужну економічну підтримку України в нинішні важкі часи. Литва станом на сьогодні є одним з лідерів Європи з економічної та військової підтримки України в перерахунку на відсоток річного ВВП.

Разом із міністром закордонних справ Польщі Збігневом Рау Павло Грод обговорив майбутнє української діаспори в Польщі. Лідер СКУ подякував за стійку підтримку Польщею українських вимушених переселенців і потужну взаємодію на міжнародній арені.

Президент Світового конгресу українців також подякував пану Зінґерісу за потужну ініціативу спрямувати відкритий лист провідників єврейської громади Литви до президента США Байдена із закликом надати Україні повноцінне членство в оборонному альянсі.

Павло Грод під час візиту до Українського центру для змушених рятуватися від війни у Вільнюсі

Разом із регіональною віцепрезиденткою СКУ Вірою Коник Павло Грод провів плідну та змістовну зустріч із давнім другом України Марюсом Януконісом, директором департаменту стратегічного управління і аналізу при Міністерстві закордонних справ Литви.

Сторони обговорили стрімке погіршення безпекової ситуації в регіоні у зв'язку з наростанням політичної нестабільності в Росії, актуальні виклики та загрози, а також роль українських громад у протидії російській дезінформації в країнах Балтії.

Важливим пунктом візиту також стало відвідання Українського центру для змушених рятуватися від війни – Ukrainos centras, який заснували

перша леді Литви Діана Науседене разом із першою леді України Оленою Зеленською. Президент СКУ поспілкувався з працівниками центру й українськими малюками.

Зукраїнською громадою Павло Грод зустрівся на демонстрації напередодні відкриття Вільнюського саміту, де він виступив із потужною промовою. «Я переконаний, що Росія впаде. Питанням є коли і скільки втрат понесуть українці», – акцентував під час масової акції лідер СКУ.

Також відбулася традиційна зустріч з українською громадою Литви, присвячена підтримці України в найважчі часи новітньої історії.

Нагадаємо, Світовий конгрес українців вважає своїм завданням у період, що залишився до саміту НАТО у Вашингтоні, який відбудеться 2024 року, активно працювати з урядами та громадянським суспільством країн-членів над підтримкою членства України в Альянсі навіть під час війни.

Як повідомляв Укрінформ, лідери країн НАТО на Вільнюському саміті 11 липня оприлюднили підсумкове комюніке, у якому йдеться, що майбутнє України – у НАТО, і вона отримає запрошення до вступу, коли всі країни-члени з цим погодяться, а також будуть виконані відповідні умови.

Президент Світового конгресу українців Павло Грод і віцепрезидент СКУ Стефан Романів здійснили візит до Львівської політехніки та Міжнародного інституту освіти,

культури та зв'язків з діаспорою, під час якого зустрілися в Залі Захарієвича з працівниками МІОКу та обговорили продовження співпраці.

На зустрічі гості подякували ректорові Національного університету «Львівська політехніка», професорові Юрію Бобалу за багаторічну підтримку, високо оцінили діяльність МІОКу, що працює для української діаспори, успішно реалізуючи численні проекти.

Ірина Ключковська, директорка МІОКу, представила освітній напрям роботи Інституту, реалізація якого набуває особливого значення в умовах війни та масової еміграції.

Також під час розмови обговорили питання організації Конгресу СКУ, який заплановано провести у Львові цього року (зокрема, традиційно у Львівській політехніці).

Павло Грод наголосив, що найбільші загрози в Україні зараз – це російський ворог та асиміляція українського народу в інших країнах. Тож, на думку президента СКУ, світове українство має проводити активну роботу з українською молоддю, зокрема й через створення відповідних інституцій для промоції української мови та плекання ідентичності.

«Від колиски до могили» – потрібно, щоб ми могли на багато поколінь виховувати свідомих українців у діаспорі», – заявив

Павло Грод на зустрічі з міоківцями. Президент Світового конгресу українців також схвально відгукнувся з приводу концепції комунікаційної платформи МІОКу «Українські вимушені мігранти: інтеграція, ідентичність, повернення» та закликав об'єднувати зусилля з однодумцями.

«Наостанок учасники зустрічі обмінялися цінними подарунками. Зокрема, міоківці мали за честь одержати від Павла Грода унікальну нагороду, покликану об'єднувати українство: «В кожній гривні є частка перемоги», – саме ці слова нанесені на Київську шестикутну гривню, яка була платіжним злитком у період XI–XIII століть. Цю символічну гривню, відлито з латунних артилерійських гільз як подяку за допомогу Збройним силам України та Українському народу», – повідомили в МІОКу.

Сторони домовлялися про спільні дії в напрямку боротьби з російською пропагандою, посилення нашої діаспори, повернення українців додому, збереження культурної спадщини і пам'яті, а також участь Світового конгресу українців у створенні експозиції в Музеї Голодомору.

За матеріалами Укрінформу

ГЕН УКРАЇНЦЯ

ЯК АРХЕОЛОГ СТАВ ПАРАМЕДИКОМ

Іван Кедун народився археологом. Його батько був учителем історії, брав участь в археологічних дослідженнях, під час яких здійснювалися розкопки на території Новгород-Сіверщини та Ольвії. Дід також

був людиною дотичною до відновлення маловідомих сторінок історії Новгород-Сіверського. Фактично хлопець виростав на розповідях про всілякі дивовижні знахідки минулого. Тому питання про вибір професії не виникало: 1997 року після закінчення в Новгороді-Сіверському гімназії № 1 вступив на історичний факультет Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя і закінчив його 2001 року. Здобного студента залишили на викладацькій роботі спочатку на посаді асистента кафедри всесвітньої історії та міжнародних відносин, а з 2012 року – доцента цієї кафедри. Іван Кедун захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук за темою «Новгород-Сіверський та його округа в X–XIII ст.».

Саме в Ніжині в студентські роки розпочалася справжня археологічна робота під час практики у складі археологічних експедицій інших вишів. Подібного на теренах рідної альма-матер тоді не існувало. Тому, розпочинаючи свою професійну діяльність асистентом кафедри всесвітньої історії Ніжинського університету, Іван Станіславович вирішив будь-що втілити в життя свою давню ідею – відкрити практику власних польових археологічних досліджень. Тим паче, що Ніжин, одне з дуже

цікавих у вивченні в історичній площині міст Лівобережжя, тривалий час залишався білою плямою на археологічній карті України.

У советський період археологія, як і загалом, увесь спектр наявних історичних наук, розвивалася відповідно до панівної ідеології. На превеликий жаль, дослідження відбувалися здебільшого фрагментарно, не мали планомірного та системного характеру. Окрім того, більш вагомими і перспективними були Чернігів та Новгород-Сіверський, здебільшого через наявність про них великої кількості літописних згадок. Ніжин же довгий час вважався, так би мовити, «другорядним історичним персонажем». Зважимо і на те, що археологічні дослідження – річ недешева. Цей процес, окрім значних коштів, вимагає також відповідного обладнання та добре підготованих фахівців. Зрозуміло, що за постійного браку коштів професійно підготовані спеціалісти навряд чи спокуються на працю в умовах практично голого ентузіазму...

Завдяки роботі археологів «білі плями» в історії міста почали набувати визначених обрисів та відтінків, адже до початку археологічних досліджень історична наука у своєму арсеналі мала куди меншу кількість фактажу, який стосується важливих сторінок історії нашого міста, життя людей, які в різні часи населяли цю територію. Ніжинська тематика активізувалася також у низці наукових публікацій, краєзнавчих розвідок та досліджень. Серед 80-ти наукових праць І. С. Кедуна переважають дослідження присвячені саме Ніжину. Науковому керівникові спільної науково-дослідної археологічної лабораторії Інституту Археології НАН України та НДУ імені Миколи Гоголя І. С. Кедуну Інститут Археології НАН України надав відкритий лист для проведення археологічних розкопок у межах Чернігівської області. Спільно з цією науковою установою від 2013 року проводилися розвідки

та розкопки в Ніжині та Новгороді-Сіверському. Під час робіт вдалося зафіксувати залишки споруд X–XVII ст. та зібрати колекцію різноманітних археологічних матеріалів, серед яких – вістря стріл, пірофілітові (з рожевого шиферу) пряслиця, монети XVII–XVIII ст. тощо.

Знайдені артефакти є ілюстрацією науково-пізнавального видання «Ніжин археологічний», що його випустили у світ 2018 року Іван Кедун та Олексій Пархоменко. Вони з пошаною згадали перших ініціаторів археологічних досліджень у нашому місті: академіка, директора Ніжинської гімназії вищих наук Івана Орлая, професора Михайла Тулова, істориків Михайла Лілеєва та Василя Ляскоронського, мистецтвознавця Володимира Лесючевського, істориканумізмата, професора Івана Спаського. Їхніх послідовників Івана Єдомаху, Володимира Зоценка, Володимира Коваленка, Юрія Ситого, Олександра Морозова, котрі час від часу продовжували підземні пошуки, висували свої наукові припущення й відкривали нові поселення на території міста та району.

2009 року в Ніжинському державному університеті імені Миколи Гоголя спільно з Інститутом археології НАН України створили археологічну лабораторію. З 2013 року діє щорічний польовий сезон «Історична реконструкція – стародавній Ніжин». 2018 року в Ніжинському краєзнавчому музеї імені Івана Спаського активно працює відділ археології та підземної історії. Така діяльність викликала великий інтерес у місцевої громади. Значну частину робіт виконали волонтери. За їхньою участю створили громадську організацію «Ніжинське археологічне товариство при Ніжинському державному університеті імені Миколи Гоголя». Маємо сьогодні самостійний центр, котрий здатний проводити системні археологічні дослідження й розгадувати гіпотези про Уненеж, Нежатину ниву та Ніжен.

Автори адресують свою розвідку широкому колу читачів, але вона насамперед цікава для науковців, які перечитають 116 писемних джерел і знайдуть археологічні підтвердження в ілюстративних додатках.

Здобутки ніжинських археологів спонукали організаторів провести 2018 року Всеукраїнський археологічний з'їзд саме в древньому Ніжині.

Археологія стала для Івана способом життя. Цей чоловік твердо переконаний, що вона правдиво відтворює історію. Знайдені давні предмети чи залишки поселень у товщі ґрунту

часто спростовують написане кон'юктурними літописцями. Ніжин для нього за величезною кількістю пам'яток історії та архітектури, пам'ятників і пам'ятних знаків є фактично музеєм просто неба. Він прагне реалізувати ще одну мрію, а саме: створити парк історичних атракціонів, аби кожен відвідувач, який прийде сюди, мав можливість відчувати себе жителем славного Нежатина періоду XI століття...

У цьому напрямку він постійно працює разом з однодумцями. З колегами, студентами та просто зацікавленими людьми організує екскурсії історичними місцями, лучні турніри, тематичні майстер-класи. Одного разу на річці Уборть у районі Олевська Житомирської області взяли участь в експедиції на власноруч виготовленому човні-довбанці...

Ніжинські археологи є керівниками багатьох тематичних гуртків для школярів та студентів, таких, як, наприклад, гончарний, гурток історичного бою, історичної реконструкції... Пізнавати історію в такій цікавій, ігровій формі в рази ефективніше, ніж просто вивчати розділи з підручників... Тому команда намагається постійно самовдосконалюватися та залучати до такої діяльності якомога більше молоді, поціновувачів історії рідного краю та просто зацікавлених людей...

Усе це відбувалося до 24 лютого 2022 року. Цього дня ми почали писати українську історію кров'ю на полі бою. Іван Кедун з родиною залишався в заблокованому Ніжині. Його батьки опинилися в подібній ситуації на Новгород-Сіверщині.

Остання обставина і змусила сорокадворічного чоловіка їхати на фронт, незважаючи на зауваги друзів-лікарів про його сердечні недуги. Але ж Іван звик до екстриму. У польових умовах він надавав медичну допомогу учасникам експедицій. Ті ж лікарі, Костянтин П'ятковський та Віктор Барішкевич, забезпечили парамедика необхідним медичним обладнанням.

З початку війни Кедун у складі роти охорони військкомату захищав околиці Ніжина. Пізніше був переведений у Конотоп, а звідти – під Бахмут. Йому боляче згадувати, як доводилося сортувати поранених. Бо це страшніше, ніж грім артилерії. 1 грудня 2022 року знову повернувся в роту охорони військкомату. У вільний за графіком час Іван Станіславович замінив університетського колегу і прочитав студентам лекцію з археології.

Надія ОНИЩЕНКО

Дякуємо, капітане Лисянський

Сьогодні перегорнув останню сторінку та завершив роботу, яку розпочав ще на початку березня 2022 року... А саме – переклад українською мовою «Щоденника, веденого лейтенантом Юрієм Лисянським під час служби во-

лонтером на британському флоті у 1793–1800 рр.» та його ж англomовної версії книги «A Voyage round the World in the years 1803–1806» (London, 1814).

Більше року щоденної роботи («випали» тільки три місяці, коли готува-

ли виставку до 250-річчя українського навколосвітнього мандрівника). Довго ходив довкола та ніяк не міг зважитися на цю працю (бо ж не філолог, і тим паче – не перекладач з англійської...), усе шукав, хто ж візьме на себе тягар цієї

роботи... Адже ж Лисянський заслуговав на те, щоб його знали в Україні! Це – перший український мандрівник-першовідкривач, ім'ям якого названо 7 географічних об'єктів на карті світу! Це перший українець, який мандрував незалежними США та мав зустріч з першим американським президентом! Це – перший український козак, який обійшов під вітрилами Земну кулю!.. І зрештою, це українець, який встиг таки втрапити в «Епоху Великих географічних відкриттів» та знайти свій невідомий острів...

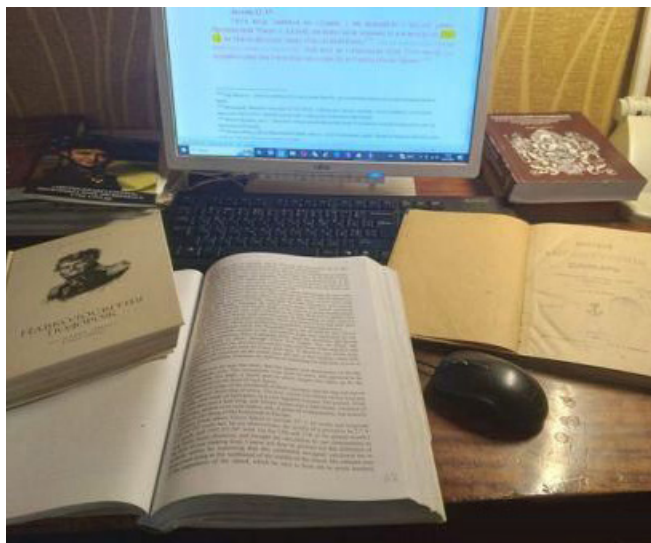
Але тут трапилася «широкомасштабна агресія»... У перші ж дні війни Ніжин був заблокований ворожим напівкілцем, під містом ішли бої, нас майже щодня обстрілювали... Два з половиною місяці ми ходили на роботу з «калашами», чергували в бомбосховищах, патрулювали нічне місто, стерегли університет, гуртожитки (звідки не встигли виїхати студенти), бібліотеку, музеї... Спали тоді по 1,5–2 години на добу, і більше не хотілося – адреналін, мабуть, зашкалював... А в перервах між чергуваннями, виттям сирен та вибухами, чимось себе треба було займати, бо буквально зносило дах...

Спробував перекласти з англійської автобіографію Лисянського з передмови його книги – було дуже цікаво, що про себе писав земляк... І – о, диво! – переклад пішов! Виявилось, що в Лисянського не дуже складна англійська мова, так що університетського курсу цілком достатньо, щоб зрозуміти! Він не був автентичним носієм англійської, бо вивчав її самотужки (хоча й знав краще, ніж російську), і писав тексти не дуже складними реченнями. Словники – усі під рукою (і паперові, і електронні). Проблема хіба що з морською термінологією, та й тут у Музеї рідкісної книги університету знайшовся англійський морський словник 1894 року видання...

Так я й ходив на чергування – в одній руці автомат, в іншій – сумка з ноутбуком та книжками... У «пункті незламності» – є світло, робочий стіл та старлінківський інтернет... Що ще треба для роботи? 3–4 години за ніч вдавалося попрацювати... Потім, коли росіяніські окупанти зробили «жест доброї волі» від Києва, продовжив роботу вдома, у неробочий час... І ось маємо результат – 385 сторінок тексту, 159 828 слів, 1 057 049 друкованих зна-

ків, 1237 приміток та коментарів, майже 14 гігабайтів підібраних до тексту ілюстрацій (портрети відомих осіб, з якими спілкувався Лисянський, тогочасні гравюри з краєвидами, панорами міст, карти)...

Дякую, капітане Лисянський, це була дуже цікава мандрівка! Лондон, Галіфакс, Нью-Йорк, Філадельфія, Бермуди, Кейптаун, Цейлон, Бомбей, екзотичне індійське князівство Карнатіка, Гаваї, Маркізи, Аляска, Макао, Кантон... Зустріч з Джорджем Вашингтоном,

смагляві гавайські красуні, ром, пірати Китайського моря, татуювані папуаси-канібали на Маркізах, волелюбні та жорстокі індіанці Аляски... А ще – пригоди серед бурхливих хвиль моря, сотні танцівниць на весіллі індійського раджі, старовинна печера з храмовим комплексом, де індуїсти поклоняються божеству у вигляді слона, полювання на каланів з алеутами, сходження на вершину згаслого вулкану, кораблетроща на кораловому рифі та відкриття невідомого гавайського острова, китайські базари, де продають м'ясо пацюків та кажанів... Це було надзвичайно цікаво!

Дякую, капітане, за мужність, блискучий стиль та тонкий гумор оповідання! Хоча моряки й «пишуть худо», але щоденники Лисянського заслуговують на те, щоб визнати їхнього автора основоположником вітчизняної мариністики. Крім того, вдалося з'ясувати, що англійське видання книжки Лисянського – це не механічний переклад петербурзького... Лисянський не дарма у 1813–1814 роках сидів у Лондоні – він практично написав свою книжку заново, тільки англійською мовою... Вдалося, до речі, знайти місця, які в російському виданні викинула цензура (власне через те,

що чиновники 6 років «мурижили» видання книги, Лисянський «грюкнув дверима», пішов у дострокову відставку та надрукував тираж книжок з атласом карт за власні гроші, втрапивши після цього у фінансову халепу...). Отже, лондонське видання книжки – відвертіше, ніж російське.

Тепер попереду черговий етап роботи, не менш відповідальний – підготовка тексту до друку, передмова, редагування, макетування, пошук видавця... Думаю, буде складно, і не тільки з огляду на досить солідний формат... Цей етап уже буде вимагати певних фінансових витрат, отже, доведеться вирішувати й цю проблему... Негішить і нинішній стан вітчизняного книговидавництва – людям зараз не до книжок, які стають усе коштовнішими та недосяжнішими... Тому, друзі, сподіваюся на Вашу допомогу, підтримку, поради. Хочу видати не просто текст, але зробити цікаве, пізнавальне, ілюстроване видання.

Буду всім дуже вдячний за слушні думки, обмін досвідом, моральну, а ймовірно, і матеріальну підтримку... Можливо, цей текст читає хтось з видавців? Хочу почути Ваші практичні поради, пропозиції... Для тих, хто захоче підтримати наш проект фінансово – під цим текстом дам номер карти. Буду дуже вдячний!

І ще, наостанок. Безмежно вдячний хлопцям із ЗСУ, Тероборони, волонтерам, які героїчно щодня виконують свою роботу – знищують смертельного ворога... Завдяки вам ми сьогодні можемо робити свою справу, зрештою – просто жити... Віримо в нашу неминучу перемогу, у майбутнє нашої України...

А ще, я переконаний, що такі українці, як Лисянський, повинні залишатися в історичній пам'яті нашого народу! Хто має сумнів – приходьте в наш Меморіальний будинок-музей Юрія Лисянського, заходьте на фб-сторінку (<https://www.facebook.com/lisianskymuseum/>).

Олександр МОРОЗОВ

Приватбанк:

5363542097318605

https://siver.com.ua/news/pereklad_lisjanskogo_v_umovakh_vijni/2023-07-16-33664

Світло земної жінки

18–19 березня 2022 року авіація рашистів скинула вісім бомб на село Горбове (Чернігівщина). На щастя, значних руйнувань вони не завдали, втрат серед населення тоді не було.

Літо 1941-го року. Друга світова війна... Нацисти планують знищити село Горбове разом із мешканцями. Тоді від загибелі людей врятувала чужинка, австрійка Франциска Францівна Цайтлер-Пономаренко. Вона опинилася в цій місцині через бажання чоловіка (колишнього військовополоненого) Захара повернутися на Батьківщину. А після народження сина влада СРСР не дозволила виїхати закордон ні її чоловікові, ні малолітньому сину. А 1943 року совіти хотіли репресувати жінку буцімто за співпрацю з окупантами, але мешканцям села Горбове вистачило мужності та сили волі, щоб захистити невинну від людиноненависного комуністичного режиму.

Саме історія життя цієї жінки і надихнула українську письменницю, лавреатку премії Олеса Гончара Олену Печорну створити роман на документальній основі – «У затінку земної жінки». Наприкінці весни 2023 року відбулася презентація цієї книги в Ніжинському державному університеті імені Миколи Гоголя, який Олена Вікторівна свого часу закінчила з відзнакою за спеціальністю «Українська мова і література» та «Практична психологія». Також відбулася зустріч з головою наглядової ради Фонду розвитку територіальних громад пам'яті Франциски Цайтлер Володимиром Демиденком. Він теж доклав зусиль, щоб книга побачила світ. Захід відвідала онука Франциски, яка нині служить у ЗСУ.

За словами авторки, роман «У затінку земної жінки» – жіноче багатоголосся. Паралельно ми спостерігаємо за долями двох головних героїнь: австрійки Франциски Францівни Цайтлер-Пономаренко (період перед початком Другої світової війни та власне воєнні часи) і нашої сучасниці журналістки Жанни Коломієць, у житті якої настав кризовий період.

У тексті авторка актуалізує архетип дому, архетип матері, архетип роду, які розкриваються у досить оригінальний спосіб.

Однією з ключових особливостей творчого методу Олени Печорної є психологізм. Як влучно вона описує стан чоловіка Франциски Захара після повернення на Батьківщину, зокрема його сприйняття рідної землі: «Він був удома. Удома. Там, де стіни гріють, а кожна тріщина знає і пам'ятає більше, аніж люди. Хата раділа тихо, проте, здавалось, навіть стіни тягнулися до сонця – усе вище й вище». Чи не про такі відчуття розказують сучасні вимушені переселенці, які отримали цей статус після початку повномасштабної війни в Україні 2022 року?..

Дивує з якою точністю Олена Вікторівна відтворює картину світу австрійки та її сприйняття чужини: соціально-економічного устрою, побуту, сімейних стосунків. На чужій землі її заспокоювали (чи то пак відволікали від лихих думок) діти: ритуал обіймів на ніч, забавки з ними. У такі моменти: «... хата робилася вищою, просторішою, зникали злидні, скрута, тривога. Україна в такі миті усміхалася до австрійки щиро, привітно, з теплом і вдячністю».

Керуючись категорією «свій – чужий» авторка описує еволюцію поглядів Франциски. Коли доля причинила Франциску в Союзі, вона «почувалася бранкою, щоправда, чудною, адже вирок обрала собі сама, ніхто не змушував і в кайдани не брав. Та й в'язниця її – звичайнісінька горбівська хата, отчий дім законного мужа». Спочатку Франциска «зовні була скута й небагатослівна. Єдине, що часто повторювала чоловікові: – Там, де ти, там і я», пізніше це трансформувалося в «Мій дім там, де ти й діти». Потім настала стадія прийняття: «Горбів – її доля, така, як є. І прийняла її без супроводу жалю чи образ, навпаки – із вдячністю, теплом, вірою». А зі смертями малолітніх дітей її серце «корінням у горбівську землю вросло міцно й густо. Уже не вирвати, не розірвати й не розкряти».

Остаточно ця жінка поріднилася із місцевими мешканцями під час окупації Горбова за часів Другої світової війни. І австрійка, про яку раніше місцеві думали так: «Який із чужинки тутечки толк? Ані мови не знає, ні порядків, ні звичаїв, ні роботи жіночої...», стає їхнім єдиним порятунком. Через вбивство невідомими двох німецьких військових у село було відправлено каральний загін, який мав виявити злочинців. Було затримано групу чоловіків, але ніхто не зізнався. Якби не свідчення Франциски, усе село було б спалене. Вона повідомила, що є австрійською підданою, та засвідчила, що люди, яких хочуть розстріляти ні в чому не винні. «Прожила в Горбові майже двадцять років, народила дітей і ніколи... За всі двадцять років не бачила підступу й зла. Мої діти – їхні діти. Моє життя – їхнє життя. Горбівці – мирні люди», – з розмови Франциски з німецькими офіцерами. Склалося враження, що за її спиною в цей момент усе село вмістилося до останньої хатини...

Книга побачила світ ще до початку повномасштабної війни. Сьогодні епізоди пов'язані з цим жахливим явищем, сприймаються зовсім по-іншому. Наприклад, ось так авторка зображає мобілізаційний процес під час Другої світової: «Нескінченними вервечками йшли чоловіки від непоказних сільських хвіртків – хто навечно, хто на роки розлуки, кому вже як судилося...» А ось як війну сприймала Франциска: «Саме діти тримали її на світі в перші дні окупації, змушували зосередитися, сконцентруватися, бачити, чути, відчувати, аби не скотитися в прірву зневіри та відчаю».

Як сприйняла прихід окупантів австрійська піддана: «Сердешна, вона перші кілька днів сахалася, коли чула “своїх”, сіпалася, наче її розпинали, по ногах і руках зв'язували, бо ж усе геть до словечка розуміла».

Книга спонукає до роздумів на складні, не буденні теми, хоча сьогодні війна вже, на жаль, стала нашою буденністю. Сюжет тривожить, хвилює, а головні герої викликають емпатію. Лаконічний стиль мови та влучні діалоги довершують це видання.

Поезія Олени О'Лір – уперше в Мюнхені

«Прочанські пісні, давні й нові» – під такою назвою 30 червня цього року у мюнхенському міжнародному культурному центрі GOROD відбувся творчий вечір української поетки та перекладачки, учасниці літературного товариства «Рівнодення» Олени О'Лір, яка завітала до Баварії з Києва.

Починаючи від 2007 року, у перекладах Олени під маркою видавництва «Астролябія» виходять знакові твори англійської літератури: «Гобіт» та інші книги Дж. Р. Р. Толкіна, казки Беатрікс Поттер про кролика Пітера/

Петрика та інших звірят, роман Джозефа Конрада «Ностромо» і його вибрана мала проза, прозові збірки Вільяма Батлера Єйтса «Таємна троянда» і «Кельтські сутінки», «Беовульф» (із давньоанглійської), середньоанглійські поеми «Сер Іа-вейн і Зелений Лицар», «Перлина» та «Сер Орфео». Перекладацька діяльність Олени Геннадіївни відзначена преміями імені Григорія Кочура та Максима Рильського. Натомість оригінальна її поетична творчість перебуває дещо в тіні перекладацької праці. «Прочанські пісні», до яких відсилає назва вечора, – друга збірка її лірики, що вийшла 2006 року, тож мотив життя людського як прощі не відпускає поетку.

Представники української громади Мюнхена, які завітали на імпрезу, зокрема студенти Українського вільного Університету, мали нагоду почути в авторському виконанні вибрані вірші з «Прочанських пісень», позначені неокласичним кларизмом, рафінованістю образів, любов'ю до традиційних поетичних форм, та нові поезії, у яких авторка не зраджує своїх стильових принципів і водночас порушує нові теми: Майдан Гідності, російсько-українська війна, героїзм українського опору, безмежна віра в Перемогу («Сонети Перемоги»), толківні мотиви боротьби зі світовим злом, віддзеркалені в сьогоднішніх воєнних реаліях, і навіть така ніби далека від поезії тема, як беззаконня, що супроводжували процес перетворення національного телерадіомовлення на суспільне (поема «Наш замок»).

«Прочанські пісні» – звичайно ж, метафора поетичної творчості. Але звучали під час імпрези (у відеоформаті) й справжні пісні на вірші Олени О'Лір, що їх створили і виконали співачка-шансоньє Люціна Хворост, товаришка Олени по «Рівноденню», і бардеса Оксана Чайка, а також пісня «Скарби» на музику Ігоря Марченка у виконанні Академічного камерного хору «Хрещатик».

Творчий вечір Олени О'Лір не випадково відбувся саме в Мюнхені. За словами поетки, «...для когось життя – мандрівка, для тих, хто обрав шлях воїна, життя – військовий похід, а для мене – проща. І Мюнхен для мене – місто особливе, без перебільшення святе, і не лише завдяки своїм славним храмам, а й тому, що тут багато років прожив мій незабутній літературний учитель Ігор Качуровський, з тих Поетів, які роблять наш світ світлішим, навіть якщо й залишаються невпізнаними. Ці храми, ці вулиці і площі його пам'ятають... Якось, коли ми прогулювалися неподалік будинку, де він мешкав, під квітучими липами, у гіллі яких співали дрозди, він сказав, що саме так і уявляє собі Рай. Нині саме така пора, а його душа, певно ж, насолоджується пахощами райських лип і співом райських дроздів, що їх нам годі й уявити...».

Щира подяка за організацію і проведення вечора філологу Людмилі Зіневич, а за гостинність – фундаторці центру GOROD Ніні Вишневіч.

Наш кореспондент

Шановні колеги!

Центр гуманітарної співпраці з українською діаспорою Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя, науковий Центр дослідження проблематики українського шістдесятництва Інституту літератури імені Т. Г. Шевченка НАН України запрошують Вас до участі в III Кошелівських читаннях «Постать Івана Кошелівця в контексті ХХ–ХХІ століть», що відбудуться в Ніжині 4 жовтня 2023 року.

Форми участі в конференції: очна, віддалена (*у режимі онлайн*).

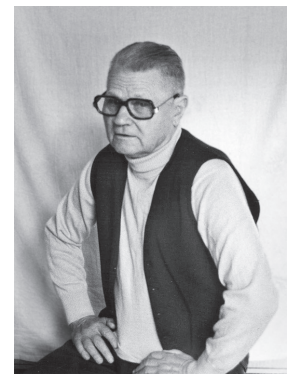
Наукова проблематика конференції:

- Іван Кошелівець на еміграції та поза еміграцією: напрямки діяльності в європейському контексті.
- Іван Кошелівець і його оточення: колеги/однодумці/друзі/опоненти: літературознавчий вектор.
- Іван Кошелівець і українське шістдесятництво: антитоталітарний вимір.

Учасність у конференції безкоштовна.

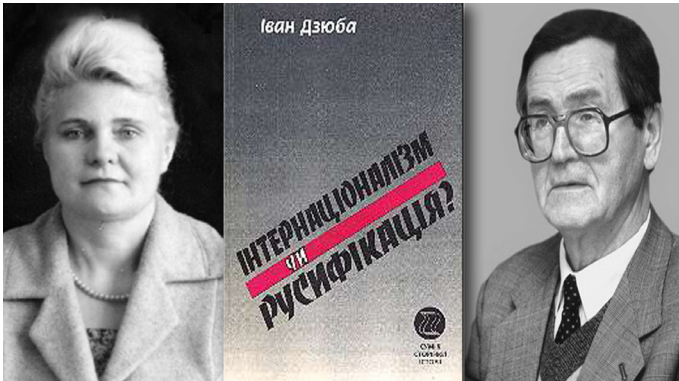
Для участі в конференції необхідно подати заявку до 15 вересня 2023 р. на електронну адресу:

diaspora@ndu.edu.ua

Усіх захистила своїм серцем

Уперше «Український дім» опублікував текст про Лесю Коцюбу «Усіх захистила своїм серцем» 2011 року (випук 1–2) http://www.ndu.edu.ua/images/stories/2016/2011_1-2.pdf Її чин був не менш героїчним, ніж багатьох наших патріоток.

Історії багатьох таких українок ще лежать в архівах КДБ/СБУ. Чернігівський архів цієї організації згорів під час бомбардувань у березні 2022 року.

Нині одна з вулиць Ніжина названа на честь Лесі Коцюби, а 17 березня 2021 р., напередодні 100-літнього ювілею від дня народження героїчної жінки, на будинку на колишній вулиці Червоних партизанів, тепер Станіслава Прощенка, 15 В, відкрито меморіальну дошку, що ушлявлює життєвий подвиг і жертвність видатної української дисидентки. 18 березня 2021 року в Ніжинському краєзнавчому музеї імені Івана Спаського відкрилася виставка, присвячена життю та діяльності Лесі Коцюби. Того ж дня в стінах Ніжинського вишу, якому вона присвятила багато років свого життя, Центр гуманітарної співпраці з українською діаспорою разом з катедрою історії України організували Всеукраїнську наукову конференцію «Жінка в боротьбі за Україну», де переважно йшлося саме про Коцюбу.

Разом з професором-істориком Євгеном Луняком, котрий воює вже вдруге, ми 2022 року підготували до друку збірник матеріалів «Леся Коцюба та справа передачі за кордон

«Інтернаціоналізму чи русифікації» Івана Дзюби», що вперше в Україні ґрунтовно досліджує важливі в нашій історії події 60-х років ХХ століття і участь Лесі Коцюби та її однодумців. Книга розрахована як на фахівців-істориків, так і на широке коло зацікавлених читачів, яким не байдуже минуле нашої Батьківщини, історія боротьби за збереження української мови та культури в умовах советського тоталітаризму. Її видавничі собівартість становить 1100 євро. Просимо всіх небайдужих українців у світі підтримати фінансово наш проєкт. Кошти можна переказати на рахунок видавництва (потрібно вказати назву книги):

Bank details:

LYSENKO MYKOLA, index 16604, Ukraine, region Chernihivska, district Nizhynskyi, city Nizhyn, microdistrict 3-i, building 12, flat 79

IBAN Code (UAN):

UA52305299000026008006307876

IBAN Code (EUR):

UA43305299000026000026303308

Name of the bank: PRIVATBANK, [ID HRUSHEVSKO-HO STR., KYIV, 01001, UKRAINE](http://www.privatbank.ua)

Bank SWIFT Code: PBANUA2X

Company address **index 16604, Ukraine, region Chernihivska, district Nizhynskyi, city Nizhyn, microdistrict 3-i, building 12, flat 79**

Intermediary bank: Commerzbank AG Frankfurt am Main Germany

SWIFT CODE/BIC: COBADEFF

IBAN: UA59305299000026202679477177

<http://vidavec-lisenko.wixsite.com/milanik/>

А це валютна картка Приват-банку в доларах

Номер картки: 4149499123054940

Лисенко Микола Михайлович

<http://vidavec-lisenko.wixsite.com/milanik/>

Імена добротинців будуть опубліковані в книзі.

Надія ОНИЩЕНКО

АСЯ ГУМЕЦЬКА: IN MEMORIAM

Кажуть, що людина живе доти, доки її пам'ятають. Це дійсно так, адже в пам'яті наших нащадків і наступних поколінь кожна постать проростає завдяки тим справам, які вона вершила за життя та на основі спадку, який залишила.

Цьогоріч, на 97-му році життя, відійшла в засвіти відома американська славістка, літературознавиця і перекладачка українського походження, активна діячка громадського і наукового життя українства в США Ася Гумецька.

Народилася 23 травня 1925 р. у Харкові. Батьки дали дівчинці ім'я Еста (за звучанням двох перших букв їхніх імен: Сергій і Тетяна), але в родині та подальшому житті її називали Асею – на честь акушерки-вірменки Асі Варганівни Саркісової, котра допомогла дівчинці з'явитися на світ.

Ася зростала в інтелігентній родині. Її батько Сергій Пилипенко був засновником Співки селянських письменників «Плуг», а мати Тетяна Кардиналовська вільно володіла кількома іноземними мовами і була перекладачкою. 29 квітня 1929 р. народилася молодша сестра Асі – у майбутньому відома

українська мисткиня – Міртала Пилипенко. Проте насолодитися роками безтурботного дитинства сестрам не довелося. 1933 року батька заарештували як «ворога народу». Лише через кілька десятиліть, 1998 року, Ася дізналася, що його замордували в сталінських катівнях. Тетяна Кардиналовська разом із доньками були вислані з України. П'ять років вони проживали в Калініні (Твері), а 1938 року нелегально повернулися в Україну та оселилися у Вінниці. Там Ася закінчила середню школу та вступила до інституту. Коли прийшли німці, то навчальний заклад було зачинено. Ася почала працювати перекладачкою в сільськогосподарській конторі.

1943 року Асю мали вивезти на примусові роботи до Німеччини. Щоб не загубитися, разом із нею поїхала мати з сестрою і родина опинилася в Граці (Австрія). Після завершення Другої світової війни родина до Радянського Союзу не поверталася, враховуючи долю, яка очікувала там остарбайтерів, хоча такі плани були. Спочатку Пилипенки виїхали до Італії, де проживали в таборах біженців, потім потрапили до Англії, а звідти 1948

ролку – до США. Саме там відбулося становлення Асі Гумецької як педагогині, науковиці та громадської діячки.

1950 року Ася отримала диплом бакалавра французької мови та літератури в коледжі Альбертус Магнус, цього ж року розпочала навчання на факультеті компаративістики в Єльському університеті. Паралельно з цим навчалася в Радкліфі, де викладали професори Гарвардського університету. 1961 року здобула диплом магістра слов'янських мов та літератур (російської та української). Згодом розпочала роботу над дисертацією про неологізми в поезії Володимира Маяковського та Ігоря Северяніна.

Доленосним був 1953 рік. Цього року молода вчена розпочала роботу інструктором у Слов'янському відділі Мічиганського університету, отримала громадянство США та виїшла заміж за колишнього хорунжого дивізії «Галичина» Євгена Гумецького. У подружжя народилося двоє синів Роман та Ігор. Разом зі своїм чоловіком Ася викладала в суботній школі українознавства, де навчалися їхні діти. Протягом 1964–1971 рр. очолювала цей освітній заклад.

Саме зі Слов'янським відділом Мічиганського університету пов'язані сорок п'ять років (1953–1998 рр.) професійної діяльності А. Гумецької. 1967 року вона здобула найвищий для американської системи освіти титул – повного професора, що свідчив про її здібності та наполегливу працю. В університеті вона викладала українську та російську мови, низку літературознавчих курсів, консультувала студентів та аспірантів тощо. Її неодноразово запрошували для викладання на літніх курсах у різних американських університетах (Гарварді, Іллінойському, Огайському та ін.). Була керівником відділів і комісій з перевірки знань з української та російської мов. Після виходу на пенсію їй було присвоєно звання Почесного професора Мічиганського університету.

Дослідниця активно співпрацювала з низкою професійних і наукових організацій та установ, серед яких УВАН у США, Українсько-американська асоціація університетських професорів, НТШ в Америці, Американська асоціація з поширення слов'янських студій, Американська асоціація українських студій, Американська асоціація викладачів слов'янських і східноєвропейських мов, Мічиганська академія наук, Світова Наукова Рада при Світовому Конгресі Українців, Українське Історичне Товариство та ін. Варто відзначити, що працювала Ася Гумецька в цих організаціях не лише як членкиня, а в переважно обіймала керівні посади голови/заступника/керівника секції тощо.

Плідною була й науково-організаційна діяльність ученої. Зокрема, десять років (1996–2006 рр.) вона очолювала Оргкомітет щорічних конференцій з українознавства Іллінойського університету, брала участь у Гарвардській постійній конференції з українознавства і Конгресах Міжнародної асоціації українців.

Наукова діяльність Асі Гумецької була пов'язана зі славістикою та літературознавством. Вона була редакторкою низки наукових видань, у деяких виступала як авторка передмови, тривалий час була мовною редакторкою журналу з історії України та українознавства «Український Історик», здійснювала перекладацьку діяльність. А. Гумецька була авторкою підручника з української мови для англomовних студентів «Modern Ukrainian», який активно використовують в освітньому процесі не лише в США, а в різних куточках світу – Німеччині, Японії, Австралії тощо. Ця книга неодноразово перевидавалася. Також вона була авторкою/співаторкою низки навчально-дидактичних матеріалів для вивчення української та російської мови.

Крім наукової діяльності, Ася Гумецька активно долучалася до громадського життя закордонного українства в США, була членкинею Союзу Українок Америки.

Окремої уваги заслуговує її праця в напрямі популяризації творчої спадщини її сестри Міргали. Коли її сім'я проживала в Росії, Міргала забула українську мову, яку потім заново опанувала. З цієї причини написані нею пізніше вірші з'являлися російською. Саме Ася перекладала її поезію на українську. Про теплі відносини між сестрами свідчить вірш Міргали, присвячений Асі:

*Не розлучиш і водою –
нас з тобою,
Побредемо крізь поля –
ти і я,
В лузі тім, що над рікою –
ми з тобою
Незабудок наберемо –
оберемок.*

Сестри також видали спогади своєї матері Тетяни Кардиналовської «Невідступне минуле», які кілька разів передруковувалися. У виданні спогадів 2017 р., опублікованих видавництвом «Київ – Париж – Дакар», було надруковане доповнення життєпису Т. Кардиналовської у вигляді споминів, написаних Асею та Міргалою, уперше світ побачили і кілька сторінок спогадів написаних їхньою матір'ю та її оповідання, листи до Асі, які раніше не були представлені широкому загалу.

Колектив Інституту досліджень української діаспори імені професора Любомира Винара Національного університету «Острозька академія» висловлює щирі співчуття рідним і близьким Покійної. Молимося за упокій її душі.

Назар МАРТИНЮК, співробітник Інституту досліджень української діаспори імені професора Любомира Винара НаУОА

Фото з архіву Українського Історичного Товариства – портрет Асі Гумецької

Засновник – Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя
Реєстраційне свідоцтво
№ 352-24ПР, серія ЧГ,
від 6 березня 2007 року
Р/р 31253365108946 НДУ ім. М. Гоголя
код 02125668 ДКСУ м. Київ
МФО 820172

(благодійний внесок на розвиток Центру гуманітарної співпраці з українською діаспорою)

Склад редакції:

Онищенко Н. П., редакторка,
Мельничук О. В., докт. фіз.-мат. наук, проф.,
Михед П. В., докт. філол. наук, проф.,
Самойленко Г. В., докт. філол. наук, проф.
Макет, верстка та коректура – Бобрик Д. М.

Адреса редакції:

Центр гуманітарної співпраці
з українською діаспорою, кімната 210
вул. Графська, 2,
м. Ніжин, 16602, Україна
Тел./факс: (04631) 7-19-59
E-mail: ukr_diaspora@ukr.net,
diaspora@ndu.edu.ua

<http://www.ndu.edu.ua/index.php/ua/tsentr-gumanitarnoji-spiivpratsi-z-ukrajinskoyu-diasporoyu/vidannya-ukrajinskij-dim>